

LOGISCH DATEREN

PAULUS HEEFT HEEL WAT BRIEVEN GESCHREVEN. En hij heeft daarin heel wat teksten uit het Oude Testament aangehaald. Maar op een paar plaatsen lijkt hij ook de evangeliën en met name dat van Lukas te kennen. Wat lees je in 1Kor. 11: 23-25? *Want ik heb van de Heere ontvangen, wat ik u ook heb overgeleverd, dat de Heere Jezus in de nacht waarin Hij werd verraden, brood nam, en nadat Hij gedankt had, brak Hij het en zei: Neem, eet, dit is Mijn lichaam, dat voor u gebroken wordt. Doe dat tot Mijn gedachtenis. Evenzo nam Hij ook de drinkbeker, na het gebruiken van de maaltijd, en zei: Deze drinkbeker is het nieuwe testament in Mijn bloed. Doe dat, zo dikwijls als u die drinkt, tot Mijn gedachtenis.*

In alle evangeliën kom het Avondmaal voor, maar Lukas ademt dezelfde sfeer met betrekking tot het herdenken. Lukas 22:19 *En Hij nam brood en nadat Hij gedankt had, brak Hij het en gaf het aan hen met de woorden: Dit is Mijn lichaam, dat voor u gegeven wordt. Doe dat tot Mijn gedachtenis.* Tot Mijn gedachtenis is een terugkomende frase. Paulus gebruikt dezelfde beelden als Lukas.

Een ander voorbeeld is uit de brief aan Timotheüs. 5: 18 *Want de Schrift zegt: Een dorsende os mag u niet muilkorven, en: De arbeider is zijn loon waard.* Het gedeelte over de os staat letterlijk in Deuteronomium en de gedachte dat je het loon van een arbeider niet mag inhouden komt daarin ook voor. Maar *De arbeider is zijn loon waard* is een letterlijk citaat uit Lukas 10: 7. Wel dient daarbij opgemerkt te worden dat sommige geleerden ontkennen dat deze brief door Paulus geschreven is. Paulus citeert de Schrift als was het de Thorah zelf. Het evangelie en de Thorah zijn voor hem even belangrijk.

Dit is wel een aanwijzing dat dit evangelie vroeg geschreven is. De brieven van Paulus dateren namelijk uit de jaren 50 tot 60. Is het aannemelijk dat Paulus de boeken van Lukas kende? Zeker, beide mannen hebben gedurende langere tijd samengewerkt. Het is denkbaar, maar niet bewezen, dat Lukas in die tijd aan het evangelie werkte.

Het evangelie van Lukas begint met: *1Aangezien velen ter hand genomen hebben een verslag op te stellen van de dingen die onder ons volkomen zekerheid hebben, 2zoals zij die van het begin af ooggetuigen en dienaren van het Woord zijn geweest, aan ons overgeleverd hebben, 3heeft het ook mij goedgeacht, na alles van voren af aan nauwkeurig onderzocht te hebben, het geordend voor u te beschrijven, hooggeachte Theofilus, 4opdat u de zekerheid kent van de dingen waarin u onderwezen bent.*

In deze inleiding springen twee dingen in het oog. Lukas heeft ooggetuigen ondervraagd waartoe ook Maria, de moeder van Jezus, behoort. Dit valt af te

leiden uit het volgende stukje ‘daderinformatie’: *Maar Maria bewaarde al deze woorden en overlegde die in haar hart.* Immers alleen Maria kan dit gezegd hebben. We weten niet wanneer Maria gestorven is, maar Lukas was al voor haar dood begonnen met het schrijven van zijn eerste boek.

Het tweede opvallende feit is dat Lukas dit nadrukkelijk geordend wil beschrijven. Hij vond klaarblijkelijk een ander verslag niet geordend genoeg. Vreemd is dat trouwens niet, auteurs van levensbeschrijvingen uit die tijd namen het niet zo nauw met de chronologische volgorde. Lukas deed dus aan historische kritiek. Maar welk verslag kan Lukas bedoeld hebben?

Net als Lukas kende ook Markus Paulus goed. Markus had vooral met Petrus een hechte band en Petrus noemde Markus zijn (geestelijke) zoon 1Petrus 5: 13.

De kerkvader Papias (ca. 130) schreef: *Markus werd Petrus’ tolk en schreef nauwkeurig alles op – hoewel niet in de juiste volgorde – wat Petrus hem vertelde over de daden van de Heer. ...hoewel hij geen samenhangend verslag van de woorden van de Heer gaf.* Markus heeft inderdaad het karakter van een snel neergepend verslag. Alsof hij het wilde vastleggen nu het nog vers in het geheugen zat. Een eventuele uitwerking was voor latere zorg. Dit blijkt ook uit verschillende gebeurtenissen die schijnbaar dubbel in dit evangelie voorkomen. Lukas gebruikt Markus als bron, maar zet de gebeurtenissen beter in de juiste volgorde.

De eerste drie evangeliën hebben het karakter van ooggetuigenverslagen die kort na de gebeurtenissen zijn geschreven. Het betreft hooguit enkele decennia en ze hebben niet de kenmerken van een mondelinge overlevering gedurende een lange tijd waarin details vervagen. ■